

OKOWA (85) *sb f*

okowa (1), **okowy** *pl t* (84); okowa *RybGęśli*.

Oba o jasne.

sg [G okowy.] ♦ *I* okową (1). ♦ *pl N* okowy (11). ♦ *G* oków (12); -ów (4), -(o)w (8). ♦ *A* okowy (20). ♦ *I* okowami (6) *RejPs*, *Leop*, *BielKron* (2), *ActReg*, *WujNT*, okowy (2) *OrzJan*, *SkarKaz*; -ami (4), -(a)mi (2). ♦ *L* okowach (33); -ach (19), -äch (11), -(a)ch (3); -ach *LubPs*, *KrowObr*, *BudNT*, *CzechRozm*, *SkarJedn*, *KochOdpr*, *SkarŻyw* (2), *StrykKron*, *KochPieś*, *GrabowSet*, *OrzJan* (2), *WujNT* (2), też *RejPs*; -äch *GórnDworz*, *RejZwierc* (2), *BudBib* (2), *PaprPan*; -ach : -äch *BielKron* (1:4), *KochPs* (2:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w. s.v. okow.

1. *Żelazne pęta, łańcuchy, kajdany, więzy; vincula Vulg, PolAnt; catenae Vulg; compedes PolAnt; annulus, compes, manica, nervus, pedica Cn* (85) : *BibRadz* I 278d *marg*; *BielKron* 458v; *TEn* gdy był w poimaniu niepocźciwie chowan/ [...] cźas fwoy vpátrzywfy/ Wymknął fie ćicho do fwyh/ okowy złożywfy. *PaprPan* [Gg]4v; Wolnością drudzy zową/ Gdy glozn nie brzmi okową/ Ia mowie że ćielefna buyność ieft niewolą *RybGęśli* C4; *WujNT Act* 26/29, s. 501 *marg*.

okowy czyje [w tym: G sb i pron (3), *ai poss* (1)] (4): Okowy Piotrowe cudami sławne. *WujNT* 447 *marg*; Okowy Páwła S. *WujNT* 508 *marg*, Aaaaaa3v, Aaaaaa4v.

W połączeniach szeregowych (3): *OrzJan* 19; Poydzie też zá Pánem iedno czarne woýfko ftráfzliwe/ [...] ktorzy poydą [...] z naczyniami piekielnymi/ y łańcuchy/ y powrozy/ y okowy/ do wiązania y karania nieprzyaćioł Chryfťufowych. *SkarKaz* 6a; Bych był Ieremiafzem/ wźiałbych pętá ná nogi/ y okowy/ y łańcuch ná fzyię/ y wołałbych ná was grzezfne iáko on wołał *SkarKazSej* 705b.

W porównaniach (2): *RejPs* 23v; Bo kluczmi kościelnymi ćiężey y niefzcześliwiew bywa człowiek zwiázány/ niźli [...] łańcuchámi/ ábo okowámi. *WujNT* 76.

Zwroty: »w okowach chodzić« [szyk zmienny] (2): Po odiechaniu Sołtaná byłem w ratufzu pod strażą/ chodziłem w okowách. *BielKron* 458; v mnie w okowach iák niewolnik chodziřz. *PaprPan* Gg3v.

»okowy nosić« (1): Hieremiafzowi [Bóg rozkazował]/ áby okowy drzewiáne y żelázne nořł/ á wołał/ y ftráfzył ludzie do pokuty *SkarŻyw* 32.

»okowami okowywać« (1): napadli na mię poimali wiazali y okowami zełaznemi okowywali *ActReg* 13.

»z okow puszczać (a. wypuścić)« = expedire Calep (2): [Królowa] kazála mi do niego w okowach iřć/ prořić áby mię wolnym vczynił/ [...] á oná fie ktemu przyczyniła zá mną prořząc. Dla tego kazał mię Sołtan z okow wypuřć. *BielKron* 458v; *Calep* 392a.

»roztargnąć (a. potargać) okowy« = rumpere vincula PolAnt (3): *MurzNT Luc* 8/29; Sámfon rořtargnáfzy okowy ná łobie/ porwáfzy czeluřć Ołłową/ zábił tyfiác Filifťinow nieprzyaćioł fwyh. *RejPos* 150v; *BudNT Luc* 8/29.

»okowy zjác« (1): Byli ći dwá zacni Rzymiáne/ ktore poimáć Cefarzowie y wfadzić do wiązania kazáli. Ale zniego Anioł ie dziwnie ták iáko Piotrà S. wywiodł/ y okowy wfzytki znich ział. *SkarŻyw* 531.

»okowami związać, związany« [szyk zmienny] (1:2): *RejPs* 23v; Przyrodzeni też Alexándrowi [...] związali Dáryufá okowami złotymi *BielKron* 125v; *WujNT* 76.

Wyrażenia: »ciężkie (nacięższe) okowy« (1): *GórnDworz* H3; Siedział męczennik w ciężkich okowách/ do nogi drugiego o łotroftwo poładzonego/ przypięty *SkarŻyw* 75; *WujNT* 76.

»okowy rąk« (1): Pęta ná nogach ieltci głupiemu náuká/ á iákoby okowy rąk [*quasi vincula manuum*] ná ręce iego práwey. *Leop Eccli* 21/22.

»okowy żelazne« = *vincula ferrea PolAnt* [szyk 4:3] (7): *BudBib Dan* 4/15, 23; Przywiedziony w żelaznych [!] okowách przed krolá/ nie tylko się nic nie przelękł: ále y pokłonić się krolowi niechciał. *SkarŻyw* 304, 32; *ActReg* 13; którego Turczyn ná dobrze opátrzoným mieyfcu w żelaznych okowách chowa/ by mu nie vciekł. *OrzJan* 39; *WujNT* 76.

Zestawienie: »Piotr w okowach« = *nazwa święta kościelnego i kościoła w Rzymie* (4): *Goski* A11v; W Wigiliá zaś S. Piotrá w okowách/ Litwá zwoiowála Sambią *StryjKron* 320; y kościoł ielt w Rzymie zbudowány/ y od Piotrá w okowách názwany: [...] y święto Piotra w okowách obchodzą pierwszego dnia Sierpniá. *WujNT* 447.

Szeregi: »łańcuch(y) i (a, abo) okowy« (3): poslicie do namiotow moich tám oglądacie iáko thákich bogow wiele w łańcuchach á w okowach łtoi w namieciech moich. *RejZwierc* 200v; *WujNT* 76; Więzień łłufznie o zbrodni y grzechy swoie poimány/ do łądu się nie kwápi: káżdey odwłoczce rad/ nie ciężki mu łańcuch y okowy/ y wżytki w wieży nędze *SkarKaz* 8a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»okowy, (i) pęta« (2): Y odpádály okowy y pęta moie/ zem był iáko wolny/ y bárzo wielce poćieszony. *SkarŻyw* 99; Náłz nieprzyiaćiel ná łługi twé chćiwy/ Okowy/ pęta/ co ná nas gotował/ O łzyię swoię z háńbą śwá popłował. *ZawJeft* 19. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»powrozy i okowy« (1): Y wnetze opádły powrozy y okowy z ręku iey/ y ono żelázo przez iey łyfty przewleczone/ wyłzło *SkarŻyw* 152. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Wyrażenie przyimkowe: »w okowach« = *in vincula PolAnt* (19): *LibMal* 1550/156v; [*Sułtan*] kazał nas do łiebie przywieść/ [...] y przyniešiono nas ná iednym Wielbłádzie w okowach *BielKron* 457v, 125v, 458v [2 r.]; *GórnDworz* H3; á półpolicie więc boiowi ludzie y wieldzy Hetmáni ná lepszey pieczy y ná więtszey łálce tákie więźnie zázwždy miewáli/ ktory łobie idąc w okowach przy koniu z wełółą myłłą łpiewa/ niżli owego czo iuz zdechł nápoły. *RejZwierc* 85v, 200v; *BudBib Dan* 4/15, 23; *SkarŻyw* 75, 304; *OrzJan* 39. Cf »w okowach chodzić«, *Zestawienie*.

Przen (37): nálażłem niewiáltę gorzczyfzá niżli śmierć/ ktorey ielt ferce iáko łiec łowczá [!] álbo wirfza/ máiać ręce z okowami/ (to ielt/ kto łie iey da powoli/ zwiąże go y włádzi do więzyenia.) *BielKron* 81.

Zwroty: »dać nogi w okowy« (1): Dałeś nogi moię w okowy [*ponis in compedes pedes meos*]/ ktore się wiádły w kołtki nog moich [...] (*marg*) Przez okowy rozumie vtrapienie kthorem ielt śćiśnion. (–) *BibRadz Iob* 13/27.

»rozwiązać okowy [czyje]« (1): Zaište Iehowo/ bom ia sługá twoy/ iam sługá twoy/ łyn niewolnice twej/ rozwiązałeś okowy moie [*solvisti vincula mea*]. *BudBib Ps* 116/16.

a) *Niewola, więzienie (32)* : *Leop Is* 10/4; *Iesli* cię nągo vyrzą białe głowy/ Rzecz pewna że cię nie miną okowy. *ProtStoj Ev*; *Pomógłes* z oków potomkowi cnemu Iakobowemu. *KochPs* 127; *WujNT Philipp* 1/13, 14.

W porównaniu (1): *Odrąziłes* odemnie przyaciół wżytki/ [...] *Siedzę* iako w okowách/ wyfzicia nie náyduię *KochPs* 131.

Zwroty: »z rąk i nog otrząsnąć okowy« (1): *COro Syońka*/ *zrzuc* łańcuchy z łzyie/ *Niech* dána wolność/ w więzieniu nie żyie/ *Z rąk y nog* twoich otrząśni okowy *GrabowSet* Q4.

»w okowy popętać« (1): *Włfytki* ich [*tj. pogan*] narody *łtráfliwye sfukáyą*/ *Krole* ich w okowy *frogye* popętyáyą/ *Rycerłtwo* ich *zbroyne* w moc *fwą* *poimáyą*. *LubPs* ff4v.

»z okow rozwiązować« (1): [*Bóg*] *Głodné* chlebem *opátruie*/ *Więżnie* z oków *rozwięzuie*. *KochPs* 212.

»z okow wybawić« [*szyk zmienny*] (2): *Láfkaw* *iełt* pan *ludu fwemu*/ *Okazał* to *świátu wżemu*: *Z oków ciężkich* nas *wybáwił*/ *Y ná fwobodzie* *połtáwił* *KochPs* 190, 120.

»okowy zejmować« (1): *Ten [Bóg]* *iełt* *oycem*: *ten łmętné* *opátruie* *wdowy*/ *Ten nieplódnym* *potomłtwo* *dáie*: *ten okowy* *Ciężkié* z *więźniów* *zeymuie* *KochPs* 97.

Wyrażenie: »okowy ciężkie, okrutne, srogie« [*szyk 3:3*] (4:1:1): *RejPs* 119; *Vłfyłz* *krzyk* *więźniów* *wbogich*/ *A* *wybáw* *ie* z *oków frogich* *KochPs* 120, 97, 164, 190; *Inłzy* *lud* *Krześcijáńłki* w *Pogáńłtwo* *wpędzono* [...]. *A* *ktorzy* *przez* *gwałł* *Bogá* *odłtápic* *nie* *chćieli*/ *W* *ciężłke* [!] *okowy* *nogi* *fwé* *podáć* *mułieli*. *CzahTr* E4v.

Szeregi: »okowy i ciemnica« = *carcer et catenae Vulg* [*szyk 1:1*] (2): *ktorzy* [*święci*] *byli* *Tárgáni*/ *ścináni*/ *bitzowani*/ *dołwiádtzáni*/ *niektorzy* w *okowách* *y* w *ciemnicách* *włádzáni* *KrowObr* 60; *Leop Eccle* 4/14.

»więzienie i (a) okowy« (2): *Iż* *drugi* *wyłzedłzy* z *więzyenia* *á* z *okow* *bywa* *krolem*/ *á* *drugi* *bywłzy* *krolem* w *nędzy* *zginie*. *BielKron* 80; *SkarJedn* 322.

Wyrażenie przyimkowe: »w okowach« = *in vinculis PolAnt* (13): *RejPs* 119; *On* *łam* *thy* *co* *łą* w *okowách* *łáfkáwie* *rozwięzuie* *LubPs* ff2; *KrowObr* 60; *Goski* 15v; *BudNT Philem* 1/10; *SkarJedn* 322; *Nieberze* *ten* *pan* *dárow*/ *áni* *łie* *pyta*: *Iełli* *kto* *chłop*/ *czyłi* *łie* *Grołem* *poczýta*: [...]. *Iełli* *namniey* *przewinył*/ *być* *mu* w *okowách*. *KochOdpr* B3 [*idem KochPieś*]; *Aby* *krzywd* *ná* *pogánach* *łwoich* *łye* *mśćili* [...]. *Aby* *krółom* *ich* *kłádl* *ná* *nogi* *pętyá*/ *A* w *okowách* *chowáli* *przednie* *książętyá*. *KochPs* 216, 131, 164; *KochPieś* 47; *GrabowSet* V v; *y* *ci* *połłóm* *wáłzýy* *K.M.* *zádáwali*/ *iákoby* *włczypuiáć*/ *że* *wáłzá* *kró*: *M.* *Tátáry*/ *obrzezáńce* w *okowách* *zátrzymawáć* *raczyłz* *OrzJan* 88.

α) *O niewoli grzechu, zła, złych skłonności (3)* : *IEZV* *Dawidow* *Synu*/ *ráčz* *nádemną* *Lutość* *mieć*/ *widząc*/ *co* *zła* *krewkość* *zemną* *Poczýna*: *gwałłtem* *ciągnáć* w *łwe* *okowy* *GrabowSet* N4.

okowy czego (1): *A* *day* *by* *pychy* *tobie* *brzydkiey* *łiła* *Do* *łercá* *mego* *nigdy* *niewchodźiła*/ *Ták* *mię* *ná* *wieki* *procz* *trudnołci* *włzelkiey*/ *Okow* *pozbáwiłz* *bezbożnołci* *wielkiey*. *SzarzRyt* A4.

Zwrot: »okowy na nogi włożyć« (1): *Czy* *wbogiégo* *Oycá* *żałowáć*: *Którému* *łrogi* *bláđ* *łwe* *okowy* *Ná* *nogi* *włóżył*. *ZawJeft* 29.

β) *O niewoli miłości (1)* :

Zwrot: »[na kogo] okowy włożyć« (1): Oná ná mię okowy nieznośné włożyłá: Oná nie przepláconéy fwobody zbáwiłá. Oná mi ferce wzięłá *PudłFr* 50.

γ) *O niewoli życia na ziemi [czego] (1) :*

Zwrot: »okowy zrzucić« (1): Niech tám z Anyoły/ moy duch/ ma obroki. Przy twym ftole/ o Pánie/ Gdzie/ twoiá dobroć/ hoyną rofkoř dawa/ [...] Ták/ łáfká zápolona [!] Duřzá/ okowy zrzuci/ tey niřkości/ Y fařzywe rádości *GrabowSet* K2v.

b) *To, co łączy, jednoczy [czego] (2) :* *CzechRozm* 79; Czemufz złość y nie łtworność Chrześciáńfka ták mocne okowy řpołeczney iedności y zwiáfká tákíey miłości rozbija? *SkarJedn* A3.

2. [*Metalowe okucie:* Drzewo [= *włócznia*] iego by głównia/ áż okowy nieznać *HistOtton* 63v.]

Synonimy: **1.** *kajdany, pęto.*

LWil (i KŁ)